

Arbetslivskommissionen för textil och mode, lägesbild 2022–2023

Arbetslivskommissionen har utarbetat en lägesbild över kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande inom sitt område. Till arbetskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För detta uppdrag har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppgifter om uppföljning, bedömning och respons, bland annat utbildningsförvaltningens statistik- och styrningstjänster och i den nationella informationsresursen KOSKI. Uppgifterna om utförda studieprestationer 2022 gjordes tillgängliga för kommissionerna våren 2023. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna har gjort i KOSKI-informationen efter denna tidpunkt visas inte i denna lägesbild. Detta gäller även statistiken över mängden utförda studieprestationer 2023 som tagits fram ur informationsresursen KOSKI i början av 2024. De granskade prestationsmängderna publiceras senare i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.fi. De uppgifter som har utnyttjats i lägesbilden har plockats direkt från informationsresursen KOSKI i den form som läroanstalterna har uppgett dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Till exempel på grund av tekniska orsaker har alla uppgifter som antecknats i läroanstalternas egna studiehanteringssystem inte överförts korrekt till KOSKI och då syns uppgifterna i statistiken som "inga uppgifter"/"har inte meddelats". De examina som är i övergångsperioden ingår inte i de kvantitativa uppgifterna. I utbildningsanordnarnas anordnartillstånd bestäms utbildningsanordnarnas aktivitet utifrån om utbildningsanordnaren /läroanstalten registrerat examens- eller examensdelsprestationer i den KOSKI-data från 2022 eller 2023 som tillställts kommissionen. Även kommissionernas besöksrapporter, begäran om rättelse och utlåtanden har använts som källmaterial.

Antal avlagda examina och examensdelar

	2022	2023	2022	2023
Avläggande av examina och examensdelar	hel examen	hel examen	examensdelar	examensdelar
Grundexamen inom textil- och modebranschen	345	354	4494	4478
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	57	63	255	277
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	4	6	24	45
Totalt	406	423	4773	4800

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Hela examensprestationer	hel examen		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen inom textil- och modebranschen	345	354	3 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	57	63	10 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	4	6	-33 %

Examensdelsprestationer	examensdelar		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen inom textil- och modebranschen	4494	4478	-0,4 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	255	277	8 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	24	45	47 %

Målet med studierna att avlägga en eller flera examensdelar/målet att avlägga hela examen

Hel examen som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen inom textil- och modebranschen	4097	4151	1 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	240	257	7 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	13	27	52 %

Examensdelar som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen inom textil- och modebranschen	397	327	-18 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	15	20	25 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	11	18	39 %

Reflektioner

I sin helhet avlades något fler examina inom textil- och modebranschen 2023 än 2022. En liten ökning i avläggandet av både examina och examensdelar fortsätter från den tidigare granskningsperioden (2020–2021). Antalet avlagda examina varierar dock, eftersom det har avlagts betydligt fler grundexamina än yrkes- och specialyrkesexamina.

Allmänt taget kan man se att syftet med studierna oftast är att avlägga hela examen. Detta gäller särskilt grundexamen och yrkesexamen. I fråga om specialyrkesexamen har målet att avlägga hela examen ökat betydligt mellan 2022 och 2023.

I grundexamen har nästan lika många examensdelar avlagts 2022 och 2023, men ändå klart fler än under föregående granskningsperiod. De mest populära valbar examensdelarna har varit Reparation och ändring av produkter inom textil- och modebranschen, Tillverkning av cirkulära produkter inom textil- och modebranschen, Tillverkning av kläder som måttbeställningsarbete, Försäljningsarbete inom textil- och modebranschen samt Användning av specialmaterial och specialtekniker. Det klart populäraste kompetensområdet i grundexamen har varit måttbeställningssömmerska, med modeassistent och sömmerska på andra respektive tredje plats.

Prestationerna i yrkesexamens och i synnerhet specialyrkesexamens examensdelar har ökat mellan 2022 och 2023, men för båda prestationsmängderna har det skett en försämring jämfört med föregående granskningsperiod. De mest populära valbara examensdelarna i yrkesexamen har varit Planering och tillverkning av cirkulära textil- och modeprodukter samt Tillverkning av måttbeställningsprodukter. Den klart populäraste examensdelen i specialyrkesexamen är Arbete som klädrådgivare.

De senaste åren för har varit mycket varierande företag i textil- och modebranschen bland annat på grund av coronapandemin, den geopolitiska situationen, tillgången till material och den ekonomiska situationen. Till exempel har de höjda räntorna haft en stark inverkan på konsumenternas köpbeteende 2023. Flera småföretag inom sektorn har slutat, medan second hand-handeln har stärkts. Den delvis instabila situationen inom branschen, och i synnerhet inom konsumentaffärsverksamheten, verkar dock inte återspeglas i antalet studerande och de studerandes intresse för branschen. Den gröna omställningen inom textil- och modebranschen syns i prestationerna i de populära examensdelarna, som fokuserar på cirkulär ekonomi, reparation och utnyttjande av specialtekniker.

Anordnande av examina

Anordnartillstånd / Aktiva utbildningsanordnare

Examen	Anordnartillstånd 2022	Anordnartillstånd 2023	Aktiva anordnare 2022	Aktiva anordnare 2023
Grundexamen inom textil- och modebranschen	54	54	29	28
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	22	23	13	12
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	17	17	5	7

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

Det har inte skett förändringar i antalet anordnartillstånd.

Anordnande av examina och fördelning av avläggandet av examina och examensdelar mellan utbildningsanordnare

En utbildningsanordnare har klart större prestationsmängder i grundexamen än de andra. Samma observation kan också göras om yrkesexamen, dvs. en utbildningsanordnare har klart större antal prestationer. För de övriga utbildningsanordnarna fördelas prestationerna ganska jämnt. Största delen av de utexaminerade som avlagt grundexamen 2022–2023 avlade sin utbildning på 2,5 år. Den näst vanligaste examenstiden var två år. Det fanns ingen betydande skillnad mellan utbildningsanordnarna i fråga om utexaminerings tiderna.

Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Spridningen av utbildningsanordnare inom sektorn är geografiskt heltäckande i södra och västra Finland. Endast två läroanstalter på västkusten erbjöd svenskspråkig utbildning i grundexamen. I yrkes- och specialyrkesexamina har examen endast avlagts på finska, eftersom dessa examina inte har några svenskspråkiga anordnartillstånd.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov 2022

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen inom textil- och modebranschen	41 %	51 %	7 %	1 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	65 %	29 %	3 %	3 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	65 %	35 %	0 %	0 %

Fördelning av platserna för yrkesprov 2023

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen inom textil- och modebranschen	43 %	45 %	7 %	5 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	70 %	15 %	2 %	13 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	58 %	29 %	9 %	4 %

Förverkligande av tvåpartsbedömningen av yrkesinriktade examensdelar i bedömningen 2022 och 2023*

Examen	lärare och representant för arbetslivet 2022	lärare och representant för arbetslivet 2023	inga uppgifter 2022	inga uppgifter 2023
Grundexamen inom textil- och modebranschen	57 %	66 %	30 %	5 %
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	86 %	91 %	5 %	5 %
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	48 %	80 %	0 %	4 %

*i siffrorna ingår inte de gemensamma examensdelarna och deras delområden

Medeltal för studeranderesponsen* (avslutande enkät)

Examen	medeltal för yrkesprov 2022	medeltal för yrkesprov 2023	medeltal för alla frågegrupper 2022	medeltal för alla frågegrupper 2023
Grundexamen inom textil- och modebranschen	4,5	4,5	4,5	4,2
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	4,6	4,6	4,5	4,2
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	4,6	4,8	4,5	4,3

* Bedömningsskala 1–5

Arbetsplatsenkät 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen inom textil- och modebranschen	4,1	4,0
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	4,2	4,3
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	-	-

* Bedömningsskala 1–5

Enkät för arbetsplatshandledare 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen inom textil- och modebranschen	4,3	4,2
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	4,4	4,6
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	3,5	-

* Bedömningsskala 1–5

Reflektioner

Respons från studerande och arbetslivet

Studeranderespons gällande slutenkäten: Antalet respondenter har ökat med cirka 30 procent från föregående finansieringsperiod, antalet respondenter är dock litet för perioden 2022–2023 med endast 255 respondenter. Endast cirka 70 procent av de utexaminerade har besvarat slutenkäten. Medeltalen är på god nivå. I fråga om grundexamen är medeltalet för frågor gällande förvärvande av kompetens 4,1, det lägsta medeltalet 3,4 gäller frågan om studerandena får tillräcklig handledning för arbete och studier utomlands. Det bästa medeltalet på 4,3 gällde frågor som berör personlig studieplanering och lärmiljöernas kvalitet. Svaren för yrkesexamina följde samma linje som svaren för grundexamen, dock så att de bästa medeltalen gällde undervisningens kvalitet och färdigheter att agera inom yrkesområdet i enlighet med hållbar utveckling.

Allmänna observationer om arbetsplatshandledarenkäten (arbetslivsrespons): Mindre än 40 procent har besvarat arbetsplatshandledarenkäten. Medeltalen är mycket bra, särskilt samarbetet med läroanstalterna och yrkesprov upplevs som goda erfarenheter. De lägsta medeltalen i både grund- och yrkesexamen gällde hur läroanstalten säkerställde att man kände till den studerandes PUK-mål på arbetsplatsen. Det fanns en del skillnader mellan utbildningsanordnarna, t.ex. betonades bristen på stöd för lärande i huvudstadsregionen.

Allmänna observationer om arbetsplatsenkäten (arbetslivsrespons): I allmänhet ligger bedömningarna på en god nivå, det lägsta medeltalet gäller läroanstaltens möjlighet att förutse förändrade kompetenskrav på arbetsplatsen och utveckla verksamheten. Endast cirka 30 procent av arbetsplatserna svarade på arbetsplatsenkäten.

Fördelning av platserna för yrkesprov

Antalet yrkesprov som genomförs på arbetsplatserna har ökat inom grundexamen och yrkesexamen 2023. Yrkesprov avläggs ofta i läroanstaltens egna andelslag och lärarna har tillgång till en yrkesprovsmiljöbank som innehåller uppgifter om goda yrkesprovsmiljöer

Hur arbetsplatsen antecknas i Koski-systemet grundar sig på FO-nummer. Ofta utförs yrkesprov som frilansverksamhet och prestationer görs via arbetsbeställningar, varvid de antecknas som yrkesprov på både arbetsplatsen och läroanstalten i studerandehanteringssystemet. En intressant observation om specialyrkesexamen är att antalet yrkesproven som görs på både arbetsplatsen och läroanstalten har ökat något. I yrkesexamen finns en liten ökning under punkten Inga uppgifter, vilket kan bero på utbildningsanordnarens registreringsutmaningar.

Förverkligande av tvåpartsbedömningen

I yrkesexamen förverkligas lärarens och representantens andel av bedömningen av kunnandet mycket väl. Grund- och specialyrkesexamina bör utvecklas till denna del. Under besöken har det framkommit att i synnerhet i grundexamina genomförs yrkesprov i obligatoriska examensdelar vid läroanstalterna, och att yrkesprov i valbara examensdelar oftare avläggs på arbetsplatserna. Det finns allt fler studerande som behöver särskilt stöd, och deras yrkesprov och bedömningar har genomförts vid läroanstalterna.

Vid ett samarbetsmöte för sektorns utbildningsanordnare som arbetslivskommissionen för textil och mode ordnade i augusti 2023 hörde kommissionen representanter för läroanstalterna om varför tvåpartsbedömningen inte alltid förverkligas i grundexamen:

- På mindre orter finns det inte nödvändigtvis någon yrkeskunnig bedömare i arbetslivet.
- Många arbetsplatser inom textil- och modebranschen är små, och det är kanske inte möjligt för dem att ta emot så stora examensdelar som det finns inom branschen.
- Sätten att registrera uppgifter i studerandehanteringssystemet kan påverka.
- De studerande har mycket olika utgångspunkter för att avlägga examen (det ökade antalet studerande med särskilt stöd).
- Arbetsplatserna och de studerande är olika, den studerande stannar inte nödvändigtvis på arbetsplatsen ända till yrkesprovet.
- Pengar: man kan inte få en utomstående bedömare utan ersättning, varvid två lärare bedömer.
- Vid läroanstalten genomförs samarbetsprojekt eller kundprojekt inom sektorn även med företag inom andra branscher.
- Den studerande har ett eget företag.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

Under besöken har följande motiveringar framförts för yrkesprov som ordnas vid läroanstalterna:

- Det finns inte nödvändiga maskiner eller apparater på arbetsplatsen.
- Den studerande har utmaningar med att få jobb och/eller vara på jobbet.
- Den studerandes kompetens räcker inte till för vissa arbetsplatser och tillräcklig handledning kan inte ordnas på arbetsplatsen.
- Den studerande behöver särskilt stöd.

- Vid läroanstalten utförs många arbetslivsorienterade kundarbeten och de måste registreras som yrkesprov vid läroanstalterna. Detta borde ändras så att man även utan FO-nummer kan registrera ett yrkesprov som genomfört på arbetsplatsen, eftersom beställaren ändå är från arbetslivet, t.ex. en teater.
- Om det inte finns något FO-nummer och det inte är möjligt att registrera det utan ett FO-nummer kunde man alternativt ange FO-numret för bedömaren i arbetslivet.
- Inom läroanstaltens verksamhetsområde finns inte företag som lämpar sig för alla examensdelar.
- Säsongsvariationer i måttbeställningsarbete.
- Ensamföretagares resursbrist för handledning.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter som representanter för läroanstalterna lyfte fram under samarbetsmötet:

- Av resursskäl har utbildningsanordnaren sällan möjlighet att betala lön till en representant för arbetslivet för bedömningen av yrkesprov.
- Om företagaren inte anser att yrkesproven är till omedelbar nytta för företagen möjliggör hen inte yrkesprov.
- Privatföretagare har inte tid (= pengar) att undervisa studerande eller att göra bedömningar av yrkesprov vid läroanstalter.
- De studerande får inte nödvändigtvis kundarbeten eller utmanande arbetsuppgifter på arbetsplatserna, så t.ex. måttbeställda arbeten ordnas i läroanstaltens lokaler.
- Lärare och studerande måste jobba hårt för att hitta företag eller företagare. Särskilt svårt är det om det inte finns företag inom branschen i närområdena.
- Efter coronapandemin finns det i vissa regioner allt färre företag inom sektorn (konkurser m.m.).
- Studerandehanteringssystemet som används fungerar inte för yrkesprov som genomförs i samarbete med arbetslivet där produkter tillverkas vid läroanstalten även om beställaren är ett företag.

Generaliseringar om rättelseyrkanden

Arbetslivskommissionen har inte mottagit några rättelseyrkanden gällande ett beslut om granskning av bedömningen av kunnande 2022–2023. Detta kan ses som ett bevis på att bedömningsarbetet vid läroanstalterna utförs väl.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Under besöken har planerna för bedömning av kunnande i regel varit av hög kvalitet, och de har delgetts för påseende före besöket.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Enligt studeranderesponsens slutenkät förekommer det variation i den personliga tillämpningen. Utifrån besöken har man observerat att personlig tillämpning är tidskrävande i grundexamina, eftersom det finns fler examensdelar (även gemensamma examensdelar) och den studerande behöver mer handledning i början av studierna. I yrkesexamen är den personliga tillämpningen en snabbare process, eftersom det finns färre examensdelar eller examen består endast av vissa examensdelar. Utifrån de observationer som gjorts under besöken förverkligas personlig tillämpning av yrkesprov hos utbildningsanordnarna. Man kontrollerar och antecknar när den studerande har beredskap att delta i yrkesprov. I det här skedet kontrollerar man i vilket skede den studerandes kompetens är.

Utvecklingsobjekt i anordnarnas verksamhet enligt kommissionen

Utbildningsanordnarna borde vara mer arbetslivsorienterade och utnyttja studeranderesponsen mer systematiskt. Det vore bra om utbildningsanordnarna utnyttjade de lokala arbetslivsbehoven i större utsträckning. Man önskade mer utnyttjande av företagskontakter och kartläggningsarbete, dvs. att kartlägga möjligheterna att utnyttja examensdelarna för det lokala arbetslivets behov. Att beakta arbetssäkerheten är alltid aktuellt, och det finns skäl att utveckla den även i fortsättningen.

Gemensamma examensdelar och deras delområden

Integreringen av gemensamma examensdelar i de yrkesinriktade examensdelarna bör vidareutvecklas och utökas. För närvarande orsakar till exempel administrativa faktorer och resursfaktorer vid läroanstalterna utmaningar gällande integrationen. De gemensamma examensdelarna ger den grundläggande kompetens som behövs i arbetslivet, och att integrera dem i de yrkesinriktade examensdelarna utvidgar den studerandes kompetens. Enligt kommissionens observationer har man också lagt till digitala plattformar i de gemensamma

examensdelarna, till exempel för att påvisa kompetens. För att säkerställa beredskapen för fortsatta studier är det skäl att fästa uppmärksamhet vid att de gemensamma examensdelarna genomförs på ett högklassigt sätt.

Examensgrundernas och examensstrukturens funktion

Reflektioner

Examengrundernas arbetslivsmotsvarighet

De olika examensgrunderna betjänar arbetslivet väl genom mångsidig valfrihet. Det lönar sig att öka utnyttjandet av enskilda examensdelar och lokala examensdelar och göra sätten att genomföra dem mångsidigare.

Vid samarbetsmötet som kommissionen ordnade diskuterade representanter för läroanstalterna bland annat följande om arbetslivsmotsvarigheten:

- Läroanstalterna har inte nödvändigtvis alltid tillräcklig och aktuell kunskap om de regionala behoven. Projekt som finansieras av Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning (Skols) producerar information om detta.
- Lärarna borde ha mer tid att kartlägga branschens företag och regionala behov.
- Man önskar att Suomen Tekstiili & Muoti ry:s kompetenskartläggning också skulle vara regional.
- De studerandes arbetslivsfärdigheter framhävs i studiernas slutskede.
- Även arbetslivet borde vara mer medvetet/à jour om utbildningen.
- Samarbetet med läroanstalter gagnar arbetslivet så att företagen även i fortsättningen får kompetent arbetskraft.
- I handledningssamtalen vid läroanstalterna strävar man efter att styra studerande att avlägga sysselsättningsfrämjande examensdelar (t.ex. försäljningsarbete).
- Utbildningsanordnaren ska se till att både de studerande och arbetslivet känner till olika sysselsättningsfrämjande examensdelar.

Erfarenheter av examensgrundernas funktion

I grundexamen är valfriheten omfattande, vilket ses som en bra sak. Omfattningen möjliggör olika vägar för de studerande. Yrkesexamen har bra och tydliga examensgrunder.

Examensstrukturen

I grundexamen inom textil- och modebranschen är helheterna på 45 kompetenspoäng stora och långa studieprestationer för den studerande. Stora kompetenshelheter påverkar många saker, t.ex. resursfördelningen. Grundexamen inom textil- och modebranschen har å andra sidan många examensdelar som studerande kan välja mellan, dvs. valfrihet.

Kompetensbaseringen är en långsiktig faktor som de studerande inte riktigt förstår. Unga studerande har ännu inte fått en uppfattning om vad en helhet på 45 kompetenspoäng innebär i praktiken. Prestationerna kan dra ut på tiden och de lyckas inte samla kompetens när de ännu inte kan gestalta helheten, även om utbildningsanordnaren gör sitt bästa för att de ska uppnå delmålen för helheten.